

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5 (3)

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

Road

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, may.
3-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoj o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehnonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTONDA NAQDSIZ TO'LOVLAR ULUSHINING OSHISHI VA PUL MASSASI NAZORATI SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	28
Pardayev G'ayrat Jabbor o'g'li	
BUXGALTERIYA HISOBINING PAYDO BO'LISHI VA RIVOJLANISHI HISOB SIYOSATINING SHAKLLANISHIDA ASOS SIFATIDA	34
Abduvaxidov Farxod Tuychiyevich	
O'ZBEKISTON AUDITORLIK TASHKIOTLARIDA ICHKI SIFAT NAZORATI STANDARTLARINI RISKKA YO'NALTIRILGAN YONDASHUV ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	41
Bobonarova Kamola	
SANOAT KORXONALARINING INVESTITSION-INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	47
Azizova Habiba Arslonovna	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIGA RAQAMLI DAVLAT XIZMATLARINI KO'RSATISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI	56
Yusupova Dilbar Mirabidovna	

TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIGA RAQAMLI DAVLAT XIZMATLARINI KO'RSATISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI

Yusupova Dilbar Mirabidovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

"Raqamli iqtisodiyot" kafedrası katta o'qituvchisi

E-mail: dilbaryus86@gmail.com

ORCID:0000-0003-1788-8598

Annotatsiya. Tadbirkorlik subyektlariga raqamli davlat xizmatlarini ko'rsatishning nazariy yondashuvlari tahlil qilingan. Tadqiqotda raqamli iqtisodiyot, elektron hukumat, institutsional iqtisodiyot, platforma iqtisodiyoti va tranzaksiya xarajatlari nazariyasi asosida raqamli davlat xizmatlarining iqtisodiy mohiyati yoritib berilgan. Raqamli davlat xizmatlari davlat va biznes o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni samarali tashkil etuvchi muhim institutsional mexanizm sifatida ko'rib chiqiladi. Shuningdek, maqolada raqamli transformatsiyaning davlat boshqaruvidagi roli, xizmatlarni integratsiyalash, shaffoflikni oshirish, ma'muriy to'siqlarni kamaytirish hamda tadbirkorlik muhitini yaxshilashdagi ahamiyati ochib berilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, raqamli davlat xizmatlarini rivojlantirish nafaqat texnologik jarayon, balki iqtisodiy va institutsional transformatsiyaning muhim yo'nalishi ekanligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: raqamli davlat xizmatlari, elektron hukumat, raqamli iqtisodiyot, tadbirkorlik subyektlari, institutsional yondashuv, platforma iqtisodiyoti, tranzaksiya xarajatlari, raqamli transformatsiya, raqamli infratuzilma.

Abstract. This article analyzes the theoretical approaches to providing digital government services to business entities. The study explores the economic essence of digital public services based on the concepts of digital economy, e-government, institutional economics, platform economy, and transaction cost theory. Digital government services are considered an important institutional mechanism that ensures effective interaction between the state and businesses. The paper also examines the role of digital transformation in public administration, including service integration, increasing transparency, reducing administrative barriers, and improving the business environment. The findings indicate that the development of digital public services represents not only a technological process but also a significant economic and institutional transformation.

Key words: digital government services, e-government, digital economy, business entities, institutional approach, platform economy, transaction costs, digital transformation, digital infrastructure.

Аннотация. В данной статье проанализированы теоретические подходы к предоставлению цифровых государственных услуг субъектам предпринимательства. В исследовании раскрыта экономическая сущность цифровых государственных услуг на основе концепций цифровой экономики, электронного правительства, институциональной экономики, платформенной экономики и теории транзакционных издержек. Цифровые государственные услуги рассматриваются как важный институциональный механизм, обеспечивающий эффективное взаимодействие между государством и бизнесом. Также в статье рассмотрена роль цифровой трансформации в системе государственного управления, включая интеграцию услуг, повышение прозрачности, сокращение административных барьеров и улучшение бизнес-среды. Результаты исследования показывают, что развитие цифровых государственных услуг является не только технологическим процессом, но и важным направлением экономической и институциональной трансформации.

Ключевые слова: цифровые государственные услуги, электронное правительство, цифровая экономика, субъекты предпринимательства, институциональный подход, платформенная экономика, транзакционные издержки, цифровая трансформация, цифровая инфраструктура.

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi davlat boshqaruvi tizimining ham tubdan o'zgarishiga olib kelmoqda. Raqamli iqtisodiyotning shakllanishi natijasida davlat va biznes o'rtasidagi o'zaro munosabatlar an'anaviy usullardan raqamli platformalar asosida amalga oshiriladigan yangi boshqaruv modeliga o'tmoqda. Bu jarayonda davlat xizmatlarini raqamlashtirish, elektron hukumat tizimlarini joriy etish, ma'lumotlar almashinuvi va davlat boshqaruvining ochiqqligini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, tadbirkorlik subyektlariga ko'rsatiladigan davlat xizmatlarini raqamlashtirish iqtisodiyotni rivojlantirish, biznes muhitini yaxshilash va davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Bugungi kunda ko'plab mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlariga davlat xizmatlari elektron shaklda ko'rsatilmoqda, bu esa biznesni ro'yxatdan o'tkazish, litsenziya olish, soliq hisobotlarini topshirish, bojxona rasmiylashtiruv va davlat organlari bilan o'zaro aloqalarni ancha soddalashtirmoqda. Raqamli davlat xizmatlari natijasida ma'muriy to'siqlar kamayadi, korrupsiya xavfi pasayadi, vaqt va moliyaviy xarajatlar qisqaradi hamda tadbirkorlik faoliyatini yuritish yanada qulaylashadi. Shu sababli raqamli davlat xizmatlari nafaqat axborot texnologiyalarining rivojlanish natijasi, balki iqtisodiy va institutsional islohotlarning muhim yo'nalishi sifatida qaraladi.

Raqamli davlat xizmatlarini rivojlantirish davlat boshqaruvining raqamli transformatsiyasi bilan bevosita bog'liq bo'lib, ushbu jarayon davlat xizmatlarini elektron shaklga o'tkazishdan boshlab, integratsiyalashgan raqamli platformalar yaratish va ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv tizimini shakllantirishgacha bo'lgan bosqichlarni o'z ichiga oladi. Natijada davlat boshqaruvida shaffoflik, tezkorlik va samaradorlik oshadi, tadbirkorlik subyektlari uchun qulay biznes muhiti yaratiladi va iqtisodiy o'sish uchun yangi imkoniyatlar vujudga keladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tadbirkorlik subyektlariga raqamli davlat xizmatlarini ko'rsatish masalasi raqamli iqtisodiyot, elektron hukumat, davlat boshqaruvi, institutsional iqtisodiyot va innovatsion rivojlanish yo'nalishlari doirasida ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan o'rganilgan. Ushbu mavzu davlat xizmatlarini raqamlashtirish, davlat va biznes o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni soddalashtirish, tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish, davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish hamda iqtisodiy rivojlanishga ta'siri nuqtai nazaridan tadqiq etilgan.

Institutsional iqtisodiyot nazariyasi doirasida davlat xizmatlari va iqtisodiy rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlik masalalari Douglass North tomonidan chuqur o'rganilgan. Uning ilmiy ishlarida iqtisodiy rivojlanish samarali institutlar, jumladan davlat xizmatlari tizimi va huquqiy muhit bilan chambarchas bog'liqligi asoslab berilgan. Samarali institutlar tranzaksiya xarajatlarini kamaytiradi va iqtisodiy faoliyatni rag'batlantiradi, bu esa tadbirkorlik rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Tranzaksiya xarajatlari nazariyasi bo'yicha tadqiqotlar Ronald Coase va Oliver Williamson ilmiy ishlarida rivojlantirilgan. Ushbu olimlar iqtisodiy subyektlar o'rtasidagi munosabatlarda yuzaga keladigan tranzaksiya xarajatlari iqtisodiy tizim samaradorligiga ta'sir qilishini asoslab berganlar. Zamonaviy tadqiqotlarda esa raqamli texnologiyalar va elektron davlat xizmatlari ushbu tranzaksiya xarajatlarini kamaytiruvchi muhim omil sifatida ko'rib chiqilmoqda.

Elektron hukumat va raqamli boshqaruv masalalari bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borgan olimlardan biri Richard Heeks bo'lib, u elektron hukumatni davlat xizmatlarini ko'rsatishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishga asoslangan boshqaruv tizimi sifatida izohlaydi. Uning tadqiqotlarida elektron hukumat davlat xizmatlari samaradorligini oshirishi, shaffoflikni ta'minlashi va davlat hamda biznes o'rtasidagi o'zaro aloqalarni soddalashtirishi ta'kidlangan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadbirkorlik subyektlariga raqamli davlat xizmatlarini ko'rsatishning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganish uchun kompleks ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv, institutsional yondashuv, taqqoslash tahlili, mantiqiy umumlashtirish, statistik ma'lumotlarni tahlil qilish hamda ilmiy manbalar tahlili usullari qo'llanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadbirkorlik subyektlariga ko'rsatiladigan raqamli davlat xizmatlarining nazariy asoslari raqamli iqtisodiyot, elektron hukumat, institutsional iqtisodiyot hamda davlat boshqaruvini modernizatsiya qilish konsepsiyalariga tayanadi. Zamonaviy iqtisodiy nazariyada raqamli davlat xizmatlari davlat va biznes o'rtasidagi o'zaro

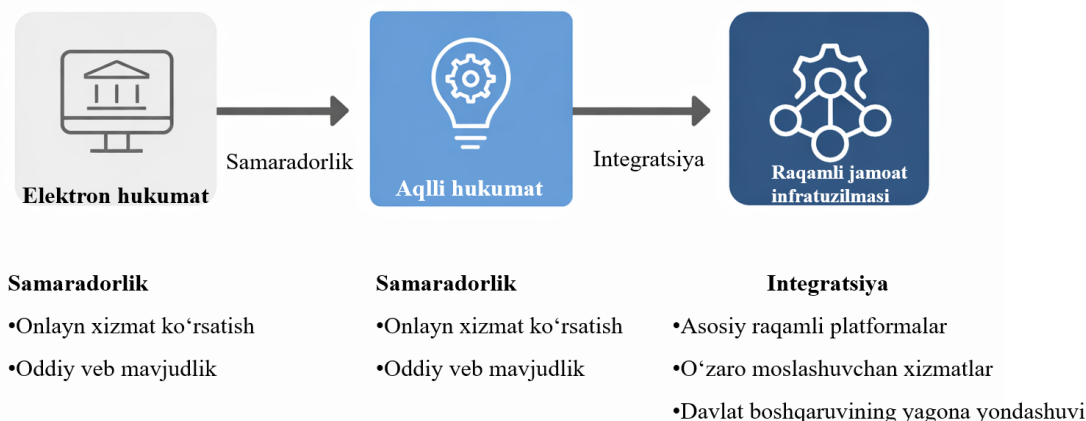

munosabatlarni raqamli platformalar orqali tartibga soluvchi muhim institutsional mexanizm sifatida qaraladi. Bu xizmatlar qatoriga biznesni onlayn ro'yxatdan o'tkazish, elektron litsenziyalash, raqamli soliq hisobotlari, bojxona jarayonlari, davlat xaridlari platformalari hamda davlat organlari bilan boshqa elektron aloqalar kiradi.

Raqamli davlat xizmatlarini tushuntiruvchi asosiy nazariy yondashuvlardan biri institutsional yondashuv hisoblanadi. Davlat xizmatlari tadbirkorlik faoliyatini shakllantiruvchi institutsional muhitning ajralmas qismi sifatida qaraladi. Samarali raqamli davlat xizmatlari tranzaksiya xarajatlarini kamaytiradi, ma'muriy jarayonlarni soddalashtiradi hamda tadbirkorlikni rivojlantirish uchun qulay sharoit yaratadi. Shu nuqtai nazardan, raqamli davlat xizmatlari biznes faoliyatini qo'llab-quvvatlovchi va iqtisodiy o'sishni ta'minlovchi institutsional infratuzilma vazifasini bajaradi.

Raqamli davlat xizmatlari nafaqat ma'muriy samaradorlikni oshirishi, balki jamiyat va biznes uchun qo'shimcha qiymat yaratishi lozim. Bu kontekstda raqamli xizmatlar ularning ochiqligi, qulayligi, ishonchliligi va foydalanish imkoniyatlari asosida baholanadi. Tadbirkorlik subyektlari uchun raqamli davlat xizmatlarining ahamiyati tartibga solish jarayonlarining soddalashuvi, korrupsiya xavfining kamayishi, xizmatlarga tezkor kirish imkoniyati va davlat organlari bilan samarali aloqaning ta'minlanishida namoyon bo'ladi.

Raqamli transformatsiya davlat boshqaruvining zamonaviy rivojlanish yo'nalishi bo'lib, u davlat xizmatlarini ko'rsatish jarayonlarini soddalashtirish, tezlashtirish va samaradorligini oshirishga qaratilgan. Ushbu jarayon dastlab davlat xizmatlarini elektron shaklga o'tkazishdan boshlanadi, bunda aholiga axborot va xizmatlar internet orqali taqdim etiladi. Keyingi bosqichlarda esa davlat boshqaruvi yanada takomillashib, ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish, xizmatlarni shaxsiylashtirish va zamonaviy texnologiyalarni keng qo'llash imkoniyati paydo bo'ladi. Sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (big data) va IoT kabi texnologiyalar davlat boshqaruvida muhim rol o'ynaydi. Raqamli transformatsiyaning yuqori bosqichida esa turli davlat organlari va tizimlari yagona platforma asosida o'zaro integratsiyalashadi, bu esa xizmatlarni bir butun tizim sifatida samarali tashkil etish imkonini beradi. Natijada davlat boshqaruvida shaffoflik, tezkorlik va samaradorlik oshadi, fuqarolar uchun qulayliklar yaratiladi hamda iqtisodiy rivojlanish uchun mustahkam zamin shakllanadi (1-rasm).

1-rasm. Raqamli hukumat rivojlanish bosqichlari

Platforma iqtisodiyoti yondashuvi ham raqamli davlat xizmatlarini tushuntirishda keng qo'llaniladi. Davlatning raqamli platformalari turli xizmatlar birlashtirilgan yagona ekotizim sifatida faoliyat yuritadi. Bunda tadbirkorlik subyektlari bir platforma orqali soliq to'lovlari, biznesni ro'yxatdan o'tkazish, litsenziya olish va hisobot topshirish kabi bir nechta xizmatlardan foydalanish imkoniga ega bo'ladi. Bu integratsiyalashgan yondashuv jarayonlar takrorlanishini kamaytiradi, davlat organlari o'rtasidagi muvofiqlikni oshiradi va xizmatlar samaradorligini yaxshilaydi.

Tranzaksiya xarajatlari nazariyasi ham raqamli davlat xizmatlarini tushunishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu nazariyaga ko'ra, biznes subyektlari davlat bilan o'zaro aloqada vaqt, moliyaviy va axborot izlash xarajatlariga duch keladi. Raqamli davlat xizmatlari bu xarajatlarni sezilarli darajada kamaytiradi, chunki jarayonlar avtomatlashtiriladi, axborotlar onlayn taqdim etiladi va elektron hujjat almashinuvi yo'lga qo'yiladi. Natijada tadbirkorlar o'z resurslarini ma'muriy jarayonlarga emas, balki ishlab chiqarish va rivojlanishga yo'naltiradi.

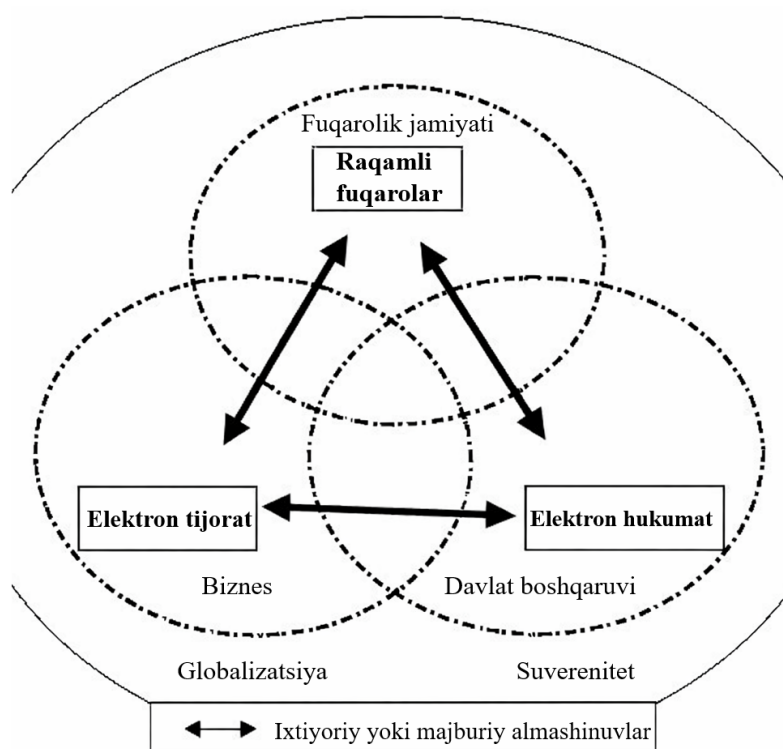
Innovatsiyalar diffuziyasi nazariyasi esa raqamli davlat xizmatlarining biznes tomonidan qabul qilinish jarayonini tushuntiradi. Ushbu yondashuvga ko'ra, raqamli xizmatlardan foydalanish darajasi texnologik infratuzilma, raqamli savodxonlik, tizimlarga bo'lgan ishonch, huquqiy baza va xizmatlarning iqtisodiy foydasi kabi omillarga bog'liq. Agar raqamli xizmatlar qulay, xavfsiz va samarali bo'lsa, tadbirkorlar ularni kengroq qabul qiladi.

Tizimli yondashuv nuqtai nazaridan raqamli davlat xizmatlari kengroq raqamli boshqaruv ekotizimining bir qismi sifatida qaraladi. Bu tizimga davlat organlari, biznes subyektlari, fuqarolar, axborot tizimlari, huquqiy baza va raqamli infratuzilma kiradi. Ushbu elementlar o'rtasidagi samarali hamkorlik xizmatlar sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ma'lumotlar bazalarining integratsiyasi, axborot tizimlarining o'zaro mosligi va yagona identifikatsiya tizimlari ushbu ekotizimning muhim tarkibiy qismlari hisoblanadi.

Xizmatga yo'naltirilgan davlat modeli ham muhim nazariy yondashuvlardan biridir. Ushbu modelda davlat organlari nazorat qiluvchi tuzilma emas, balki xizmat ko'rsatuvchi tashkilot sifatida faoliyat yuritadi. Asosiy maqsad tezkor, qulay va sifatli xizmatlar ko'rsatishdan iborat bo'ladi. Raqamli texnologiyalar ushbu modelni amalga oshirishda muhim vosita bo'lib, onlayn xizmatlar, avtomatlashtirilgan tizimlar va foydalanuvchiga yo'naltirilgan platformalar orqali xizmat ko'rsatishni ta'minlaydi.

Tadbirkorlik subyektlariga raqamli davlat xizmatlarini ko'rsatish bo'yicha nazariy yondashuvlar shuni ko'rsatadiki, bu jarayon nafaqat texnologik o'zgarish, balki iqtisodiy va institutsional transformatsiya hisoblanadi. Raqamli davlat xizmatlari biznes muhitini yaxshilaydi, ma'muriy to'siqlarni kamaytiradi, shaffoflikni oshiradi, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlaydi va umumiy iqtisodiy o'sishga xizmat qiladi. Shu sababli raqamli davlat xizmatlarini rivojlantirish zamonaviy raqamli iqtisodiyot va davlat boshqaruvi islohotlarining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi (2-rasm).

2-rasm. Elektron hukumat, biznes va fuqarolar o'rtasidagi uch tomonlama munosabatlar model

Raqamli davlat xizmatlarini rivojlantirishda raqamli ishonch tushunchasi ham muhim nazariy asoslardan biri hisoblanadi. Tadbirkorlik subyektlari raqamli platformalardan samarali foydalanishi uchun ular ushbu tizimlarning xavfsizligi, ma'lumotlar himoyasi va barqaror ishlashiga ishonch hosil qilishi zarur. Agar raqamli xizmatlar yuqori darajadagi kiberxavfsizlik, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va uzluksiz ishlashni ta'minlasa, biznes subyektlarining ulardan foydalanish darajasi keskin oshadi. Aksincha, ishonch yetarli bo'lmagan sharoitda hatto eng rivojlangan raqamli tizimlar ham kutilgan samarani bermaydi.

Raqamli davlat xizmatlarini rivojlantirishda inson kapitali va raqamli ko'nikmalar muhim omil sifatida qaraladi. Tadbirkorlar va davlat xizmatchilarining raqamli savodxonligi darajasi yuqori bo'lsa, raqamli xizmatlardan foydalanish samaradorligi ham oshadi. Shu sababli ko'plab davlatlarda raqamli transformatsiya jarayoni faqat texnologiyalarni joriy etish bilan cheklanmay, balki kadrlar salohiyatini rivojlantirish, treninglar tashkil etish va raqamli madaniyatni shakllantirish bilan birga olib boriladi.

Raqamli davlat xizmatlarining samarali faoliyat yuritishi uchun elektron hujjat aylanishi, elektron imzo, ma'lumotlar almashinuvi va kiberxavfsizlikni tartibga soluvchi aniq qonunchilik tizimi zarur. Kuchli huquqiy asoslar mavjud bo'lganda, davlat va biznes o'rtasidagi raqamli aloqalar ishonchli va barqaror shakllanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadbirkorlik subyektlariga raqamli davlat xizmatlarini ko'rsatishning nazariy yondashuvlari shuni ko'rsatadiki, mazkur jarayon zamonaviy iqtisodiyotda muhim institutsional va iqtisodiy omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Raqamli iqtisodiyot sharoitida davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi davlat va biznes o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni tubdan o'zgartirib, ularni yanada samarali, shaffof va tezkor shaklga keltirmoqda.

Institutsional, jamoat qiymati, platforma iqtisodiyoti, tranzaksiya xarajatlari, innovatsiyalar diffuziyasi va tizimli yondashuvlar raqamli davlat xizmatlarining mazmuni va ahamiyatini har tomonlama ochib beradi. Ushbu yondashuvlar raqamli xizmatlarning tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash, ma'muriy to'siqlarni kamaytirish, xarajatlarni qisqartirish va biznes muhitini yaxshilashdagi muhim rolini asoslab beradi.

Raqamli transformatsiya jarayonida davlat xizmatlarining elektron shaklga o'tishi, ularning yagona platformalarda integratsiyalashuvi va ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv tizimining shakllanishi davlat boshqaruvi samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bu esa tadbirkorlik subyektlari uchun qulay sharoit yaratib, iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi hamda investitsion jozibadorlikni kuchaytiradi.

Tadbirkorlik subyektlariga raqamli davlat xizmatlarini ko'rsatish tizimini rivojlantirish nafaqat texnologik modernizatsiya, balki chuqur iqtisodiy va institutsional transformatsiyani anglatadi. Ushbu jarayonni izchil rivojlantirish orqali davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish, biznes muhitini yaxshilash va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Douglass North. Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge University Press, 1990.
2. Joseph Stiglitz. Economics of the Public Sector. W.W. Norton & Company, 2000.
3. Geoffrey Moore. Crossing the Chasm: Marketing and Selling High-Tech Products to Mainstream Customers. Harper Business, 2014.
4. Everett Rogers. Diffusion of Innovations. Free Press, 2003.
5. World Bank. Digital Government and Digital Economy Reports. Washington DC, various years.
6. United Nations. E-Government Survey. New York, various years.
7. Bekkers, V., & Homburg, V. The Information Ecology of E-Government. IOS Press, 2007.
8. Fountain, J. Building the Virtual State: Information Technology and Institutional Change. Brookings Institution Press, 2001.
9. Margetts, H., & Dunleavy, P. Digital Era Governance. Oxford University Press, 2013.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 5 (3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
